

Id pariter insequentibus annis renovari debuit ex occasione beguardorum et beguinarum, wicleffitarum et bussitorum, aliarumque magno numero sectarum, multo vero magis lutheranorum, calvinistarum, una cum secunda sobole ab illis progenita, qui ad unum omnes eadem arte utebantur ad errores suos in populum serendos propagandosque (1). Patet 2. ex adulteratione quæ inducebatur, prout etiamnum inducitur sacri textus ab omnibus singulisque sectis in ejusmodi vulgaribus versionibus, ut eas accommodarent ad placita sua. Atque ut de antiquioribus sciamus, exploratum est Lutherum, Bezan, aliosque plures accusatos ab ipsis protestantibus esse de ejusmodi corruptione (2). In Anglia primæ quæ post reformationem versiones prodierunt, fuere 1. Tyndallii, 2. Coverdalei, quæ sub Henrico VIII. adornatæ sunt, 3. quæ ab Episcopo nuncupatur, regnante Elisabetha edita est: ac LX. an. in usu fuerant. Attamen postea ecclesiæ anglicanæ ministri supra mille numero, uno animo eas declararunt *erroribus gravissimis refertas, in nonnullis locis absurdas, in aliis detrahentes aliquâ verbo Dei, pervertentes, obscurantes, vitiantes* (3). His propterea alia successit versio, quæ a Jacobo I. athenica declarata est; porro gravissimi theologi pro-

saient en langue vulgaire, et la communiquaient aux autres, sans s'inquiéter si la traduction en rendait fidèlement le sens. Si ceux dont la vie était consacrée à la science avaient été obligés de se livrer avec persévérance à beaucoup de travaux, de recherches et de méditations suivies, pour faire connaître exempté de toute erreur la vérité révélée, telle qu'elle est renfermée dans les saintes Ecritures, combien ne devait pas paraître dangereuse l'idée de placer entre les mains de tout le monde, sans avoir égard à la capacité et à la droiture de volonté de chacun, un livre qui peut conduire l'homme aussi facilement à l'erreur que dans le chemin du salut? Une foule d'hommes et de femmes imitèrent à Metz ce que Waldo avait fait à Lyon: on leur traduisit la plupart des écrits du Nouveau Testament, et plusieurs de ceux de l'Ancien Testament, et ils en firent le sujet de conférences dans leurs réunions. Ils regardaient avec dédain ceux qui ne voulaient pas y prendre part, méprisaient les avertissements des prêtres, cherchaient à se justifier par les sentences sacrées. Si un ecclésiastique s'entretenait avec eux des choses sacrées, ils lui répondaient: *Nous les connaissons mieux que vous.*

(1) Innumera prope documenta cf. apud Fontana op. cit. tom. III. in propos. 81. cap. 1. col. 754. et iterum in propos. 82. cap. 3. col. 800. seqq.

(2) Cf. « General Preface to New Testament, translated by George Campbell, James Macknight, and Philip Doddrige, doctors of the Church of Scotland; » item ejusdem Georgii Campbell diss. 11. p. 11. p. 123. *Synagma dissert. ad sanct. discipl. pertinent.* p. 160. Sed præ ceteris cf. eruditum P. Cherubinum a s. Joseph, op. cit. tom. IV. qui ingenti labore versiones Lutheri ceterorumque hæreticorum lutheranorum, calvinistarum, socinianorum, etc. expendit accurate, prolatis etiam magno numero ipsorum protestantium iudiciis, ex quibus evidenter conficitur eos omnes ac singulos qui versiones novas ediderunt, non modo sæpissime lapsos esse, sed data opera Scripturas corripisse. In sola versione Lutheri Hieronym. Emserus ostendit 1400. errores hæreticos ac mendacia occultata ab illo hæresiarcha in ea fuisse. Sed ipsum ad Cherubinum a pag. 154. ad pag. 203. Nempe et de nostris hæreticis protestantibus iterum ad litteram verum esse deprehenditur, quod de hæreticis sui temporis scripserat Tertullianus: in lib. *De præscript.* cap. 58. Illic igitur et scripturarum et expositionum adulteratio deputanda est, ubi diversitas doctrinæ invenitur. Quibus fuit propositum aliter docendi, eos necessitas coegit aliter disponendi instrumenta doctrinæ. Alias enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent per quæ docerent. » Ed. Rig.

(3) Apud O'Connell opusc. cit., et apud Grégoire, *Hist. des sect.* tom. IV. p. 407. seqq.

testantes seu anglicani Lowth, Newcombe, Wescefield, Bellami præter plures alios, hanc ipsam versionem traduxerunt veluti pluribus erroribus maculatam, ac proinde inquietabant novam optandam esse versionem. Horne in sua recenti *Introductione ad studium criticum biblicum* illorum confirmat iudicium (1). Cum igitur ingens fidelibus perversionis impenderet periculum ex tot quæ, magna profusione vitiorum Bibliorum versionibus hæbant ab hæreticis, usa jure suo est Ecclesia dum vulgares ejusmodi versiones prohibuit, ad filios a venenatis hæse fontibus amovendos. Patet 3. ex malorum congerie quæ provenerunt ab ejusmodi vulgaris Scripturæ lectione; ut enim premamus silentio quæ anterioribus seculis orta sunt (Cf. *Fontana loc. cit.*), protestantes Clarendon, Grey, Hey falsæ Bibliorum interpretationi tribuunt belli civilis dissidia, suppliciumque Caroli I. (Cf. apud Grégoire loc. cit. p. 415). Hume testatur post reformationis initia debuisse ad tempus e populi manibus subtrahi versionem Scripturæ in lingua vernacula ob controversias et fanaticum quem ejusmodi lectio excitarat (2). His alia plura testimonia adjecti D. Milner ex auctoribus protestantibus et anglicanis, qui ingenuerunt ob pravos effectus, ex vulgari Scripturarum versione consecutos (3). Sane exinde factum est, ut sutores, lanii, pistores, bājuli, apostate etiam ac lenones lenaque prophetarum atque doctorum gesserint partes, seseque adversum proprios suos pastores erigere haud dubitavit (4).

Postquam vero furor ille (*Bibliomaniam* vocant) ab hæreticis excitatus sensim deferuit, ac minus periculi fidelibus instabat, cœpit Ecclesia aliquid de hujus disciplinæ severitate remittere, ipsique rom. pontifices commendarunt, ut vidimus, versiones vernaculas a piis prudentibusque catholicis viris adornatas, atque opportunis adnotationibus auctas ad difficiliora loca enucleanda.

Dum igitur protestantes adhuc seiscitari solent a plebecula: *Cur ecclesia vestra interdicit vos a Scripturarum lectione?* duplex semper omnibus responsio in promptu esse debet: prima quidem: *Ne seducantur a vobis, seu, ne forte moriantur* (*Gen. III, 3*); altera vero: *Vos calumniamini Ecclesiam nostram, nunquam enim Ecclesia nobis absolute ejusmodi lectionem prohibuit.*

(1) *Ibid.*

(2) Dav. Hume, *Hist. de la maison de Tudor*. lib. II. p. 246.

(3) Op. cit. *Excellence de la relig. cathol.* tom. II. lettre XLVII. pag. 604. seqq. His juverit auctoritatem hominis haud suspecti, nempe Waltoni apponere, qui hætenus dicta confirmat: « Aristarchus, inquit, olim vix septem sapientes in Græcia invenire potuit, et apud nos (ut verbis utar viri docti) vix totidem idiotas est reperire, omnes enim sunt doctores, omnes cœlitus instructi. Nullus est ex vilissima fece plebis anaticus aut agyrta, qui non somnia sua pro verbo Dei veniunt. Apertus enim videtur puteus Abyssis ex quo ascendit fumus qui cœlum et stellas obscuravit, et exierunt locustæ cum aculeis, *sectariorum et hæreticorum* numerosa soboles, qui omnes antiquas hæreses renovarunt, et plurima opinionum portentia de novo intulerunt; ex quorum vero castris proderunt, omnibus notum. Hi sunt qui civitates, pagos, castra, domus impleverunt, imo ecclesias et pulpita occuparunt, et populum misere seductum in loeam secum præcipitant. » *Træf. in Polyglotta.*

(4) Cf. Poncetium ord. Bened. apud Fontana, op. et loc. cit. pag. 728. seqq.

Juverit hætenus dicta confirmare confessione docti protestantis, qui haud dubitavit Ecclesiam catholicam apud suos purgare, eam incusantes quod Biblia a cognitione fidelium subtraxerit: « Nos quidem putabamus, inquit Abauzit, plenam super Ecclesiam romanam retulisse victoriam, liberam Bibliis circulationem dando. Verum hanc ipsam habet Ecclesia: prohibitio siquidem ejus non absoluta est, sed relativa. Ejusmodi porro prohibitiones relativæ nihil aliud unquam fuerunt quam prudentiæ circumspectiones adversus infideles versiones, adversus arbitrariam interpretationem, quæ viam aperit ad errores omnigenos, adversus usum se conjiciendi sine directione inexpertæ juventuti, intemperantiæ corruptæ imaginationis, quæ quavis re abutitur, lectioni librorum quorum natura mentis maturitatem cordisque munditiam exposcit, ut possit esse proficua » (*Apud Grégoire op. et loc. cit. p. 421*) Hætenus ille.

Constat ergo ex dictis quod ostendendum assumptum, nunquam videlicet Ecclesiam aut rom., pontifices universim prohibuisse fidelibus etc.

DIFFICULTATES. *Obj. 1.* Nemini licet eam adimere libertatem quam Deus omnibus promiscue fecit adeundi hereditatem quam ipsis uti filiis reliquit; 2. Quare abripere e christianorum manibus Novum saltem Testamentum, est illis Christi os obstruere (*Ita Quænellius, prop. 84*). 3. Interdicere christianis lectionem sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, et facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis (*Idem, prop. 85*). 4. Nec refert nonnullus abuti Scripturarum lectione; neque enim æquum est, ut propter hos sive paucos sive multos malos, suo pii omnes bono priventur. Quemadmodum igitur non est penitus tollendus vini usus, quia multi vino abutuntur ad ebrietatem, sed severe compesecuti sunt ebriosi, sic non debet interdici lectio quia nonnulli eam detorqueant ad usus perversos, sed horum sacrilegium est serio vindicandum (1). 5. Quare Scriptura laudat eunuchum legentem Isaiam prophetam (*Act. VIII, 28*); Petrus adhortatur fideles ut attendant prophetico sermoni tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco (*II Petr., 1, 19*); Paulus utilem docet esse Scripturam ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum (*II Timoth., III, 16*); laudat Timotheum, quod ab infantia sacræ literas noverit (*Ibid., v, 15*); Psalmista beatos vocat, qui scrutantur testimonia Dei (*Ps. CXVIII, 2*). 6. Post hæc servacaneum esset patrum agmina adducere, qui certatim satagunt fideles excitare ad Scripturarum lectionem. Satis sit verba describere s. Clementis Papæ, qui fideles omnes ita alloquitur: « Scripturas diligenter inspicite, quæ sunt oracula Spiritus sancti... Sumite epistolam b. Pauli apostoli... Nostis, dilecti, et bene nostis sacræ Scripturas, et penitus in divina eloquia introspeixistis: illa igitur mente et memoria recolite (2). » Quod au-

tem Clemens I. commendavit, proscrispsit Clemens XI. Hic jam quæritur utri fides adjungi debeat? 7. Illusio porro est sibi persuadere quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari fœminis lectione sacrarum librorum. Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, enatæque hæreses sunt (*Ita Quæsn. prop. 85*). Ergo.

Resp. Ad 1. D. Si hæc libertas absoluta sit, ac prorsus independens, C. Si Ecclesiæ auctoritati sit subjecta ac subordinata, N. Jam vero, ut omittamus Ecclesiam, seu Ecclesiæ pastores et prælatos immediatos sacri Scripturarum depositi custodes a Christo institutos esse, non autem fideles seorsum sumptos, fidelium libertas cohibita est ex Christi institutione ab auctoritate Ecclesiæ, quæ tanquam provida mater ac tutrix fidelis decernere debet quidnam commodum aut incommodum, utilitatem aut detrimentum filiis suis sit allaturum. Filiorum porro bene moratorum est matris obtemperare præceptis. Cum autem experientia didicerit Ecclesia sive ex temporum calamitate, sive ex prava filiorum animi dispositione periculum fidelibus ingruere ex promiscua in vulgari lingua Bibliorum lectione, quamdiu illud imminere visum est, inconsultam illam libertatem coarctavit; sustulitque, cessante periculo, hanc ipsam coarctationem. In quo miram ejusdem piæ matris bonitatem ac prudentiam quis non suspiciat (1)?

Ad 2. D. Si unica via ad Christum audiendum vulgaris esset Scripturæ lectio, C. Si innumera prope aliæ suppetant N. Possunt igitur fideles Christiani loquentem audire Christum in ministris suis, in lectione librorum asceticorum, in interiore ejus inspiratione, in publicis concionibus, Scripturarum explanationibus, aliisque ejusmodi mediis quibus vera Dei Ecclesia abundat; alioquin rudibus et illiteratis, idiotis ac barbaris, innumeris nempe hominibus, Christi os obstructum plane esset.

Ad 3. Eadem esto responsio.

Ad 4. D. Si privatorum iudicio discernendum esset quando expediat propter rei alicujus abusum, tollere seu verius rei ejusdem usum coercere, Tr. si a legitima auctoritate, N. Verum est non semper usum esse adimendum alicujus rei in se innoxie, imo bonæ ac optime, cujusmodi Scriptura sacra est, ob nonnullorum aut plurium etiam abusum. Ast certum pariter est interdum expedire ipsius usus remotionem, si quidem id rerum adjuncta postulent. Hoc enim vel ipsa regiminum civilium agendi ratio evidenter confirmat. Cum itaque Ecclesia, omnibus mature perpen-sis, judicaverit ad tollendos abusus necessariam fuisse ipsius usus coercionem, non est quod ulterius quaratur.

Ad 5. D. Scriptura hanc lectionem commendat quoad eos, qui rite dispositi fructum et utilitatem

(1) Cf. egregiam dissert. Spiritus Roteri ord. Præd. « De non vertenda Scriptura sacra in vulgarem linguam. » *Tolosæ* 1518. cap. 11. p. 55. seqq. quæ iterum cusa est in « *Collectione auctorum Scripture sacræ vulgares translationes danantium,* » ac reperitur, pag. 125.

(1) Ita Chamierius, calvinista furiosus, in *Controvers.* part. 1. p. 382. apud Fontana, loc. cit. p. 724.

(2) *Epist. 1. ad Corinth.* cap. p. 43. 47. 55.

percipere possint, C. absque debita ab Ecclesia subjectione, N. profecto Petrus eam non commendat in ordine ad eos, qui epistolas Pauli ac ceteras Scripturas depravabant ad suam ipsorum perditionem (II Pet., III, 16), qui proprie erant *indocti et instabiles*, quos pariter unice arcet Ecclesia ab earum lectione, ne illas depravantes exitium sibi consciscant. Nunquam enim doctos seu saltem græcam latinamve linguam callentes legere Scripturas Ecclesia prohibuit. Hinc concidunt, quæ ex Actis apostolicis, Petri ac Pauli monitis obijciuntur, quibus Ecclesia semper obsecuta est (1). Psalmista vero non de speculativa, seu theoretica scientia aut scrutatione legis divinæ loquitur, sed de pratica illius custodia, ut patet tum ex contextu, tum ex hebraicæ vocis linguarumque affinium, syriacæ et chaldaicæ, vi, in quibus habetur: *custodiunt* (2).

Ad 6. D. Juxta disciplinam illorum ætate vigentem, C. secus N. Diversa rerum adjuncta diversam disciplinam exposcunt. Si ætate hac nostra illi ipsi viverent patres, in tanta videlicet versionum vulgarium colluvie, quæ ab hæreticis vitiatæ sunt, in tanta plurimorum hominum levitate et arrogantia, qui velut iudices insurrexerunt adversus Ecclesiam, in tanta demum hæreticorum vafritie, qui adulteratis hisce versionibus insidiantur quotidie fidelibus, post tot Ecclesiæ ac rom. pontificum decreta ad amovenda ejusmodi pericula, profecto patres pro amore quo flagrabant erga catholicam fidem, alia prorsus ratione et scriberent et loquerentur (3).

Hac ratione optime inter se componuntur s. Clemens I. et Clemens XI. Uterque studebat fidelium utilitati, sed diversa ratione, quia media quæ idonea

(1) Cf. Fontana, op. et loc. cit. in prop. 80. cap. 5. col. 714. seqq.

(2) Cf. Polyglotta Walton in quibus hebraica vis exponitur per *Custodes*, nempe mandatorum Dei, et in vers. syriaca exponitur per *conservant*. est enim כִּשְׂרָא, particip. in statu constructo. Cf. etiam Tirinum in hunc psalmum.

(3) Cf. Petrum Lizetium in opusc. « De sacris libris in vulgare eloquium minime vertendis; » quod pariter extat in cit. « Collect. auctorum s. Scripturæ vulgares translationes damnantium, » pag. 27. necnon Aloysium Mozi S. J. in op. « Il falso discepolo di s. Agostino convinto di errore. » Venezia 1779. part. 1. cap. 2. Item P. Cherubinum a s. Joseph in prolata dissert. XV. « Circa versionum vernacularum lectionem omnibus indifferenter permissam ac debitam, » in « Apparatus biblici, » tom. IV. p. 216. seqq. Sex continet partes in quibus hæreticorum, jansenistarum, Arnaudi præcipue in his quæ apposuit regulæ IV. Indicis, aliorumque illorum fautorum argumenta discutit, ac solvit copiosissime, usque ad pag. 648.

fuere primis christianis sub Clemente I, non solum inepta, imo vero perniciose evaserunt sub Clemente XI, non quidem in se, sed respectu fidelium, ob adjuncta paulo ante commemorata. Utrique propterea parendum erat, ut filios decet parentibus morem gerere diverso tempore diversa præcipientibus.

Ad 7. N. Ad prob. D. Minus idoneæ sunt mulieres ad hæreses excogitandas, Tr. ad eas, ubi semel imbutæ his fuerint, tenacius retinendas ac facilius disseminandas. N. Quamvis enim hæreses foeminae passim, ut quæ ingenii tenuioris sunt, non primæ excogitent, attamen illis, ubi semel imbutæ fuerint, uti frequens docuit experientia, nihil est ad hæreses promovendas magis idoneum. Prætermittis siquidem exemplis a s. Hieronymo commemoratis de nicolaitis, marcionitis, gnosticis, montanistis, arianis qui constanter foeminis usi sunt ad suos propagandos errores (1), ætate nostra haud pauca suppetunt quæ aperte ostendunt quid foeminae valeant ad errores quos semel imbutæ fuerint pugnaciter animo retinendos disseminandosque. Moniales Portus Regalis nunquam dimoveri potuerunt ab erroribus jansenianis (2). Quapropter longe difficiliorem se præbet s. Sedes in concedenda facultate contrahendi nuptias cum hæretica, quam cum hæretico viro, quia experimento didicit frequentius contingere, ut uxor hæretica virum pervertat, quam ipsa ab illo ad fidem catholicam adducatur.

Et has quidem difficultates ad abundantiam solvimus ad vindicandam Ecclesiæ et rom. pontificum agendi rationem quam, hæreticis cogentibus, superioribus annis adoptarunt. Ceterum vix nunc temporis aliqua gens est, quæ Biblia non habeant in vernaculam linguam conversa, iisque non utatur, probantibus, aut saltem non obnitentibus rom. pontificibus et episcopis, quum certiores facti sunt de versionum fidelitate, atque congruentibus explanationibus, quos perversionis periculum amoveatur.

(1) Cf. in epist. CXXXIII. ad Clesiphontem, n. 4. ed. Valars.

(2) Cf. Francisci Simonis, *De fraudibus hæreticorum*, p. 1. *Fraude VI.* Item lepidas historias quas refert auctor op. cui tit. « Le véritable esprit des nouveaux disciples de s. Augustin. » Bruxelles 1706. præsertim tom. I. lett. VII. XI. XVI. tom. II. lett. XVIII. XXIII. XXVIII. tom. III. lett. XXXIV. Etiam Lutherus commendavit proselytismum cujusdam foeminae Agula nuncupatae, quæ, ut refert Seckendorf, *Comm. de Luth.* lib. I. § 126, se exhibuit Ingolstadt ad publice ex cathedra disputandum circa Scripturam tum latine tum germanice in favorem Lutheri. Cf. Audin. *Hist. de la vie de Luther*, tom. I. p. 428. seq.

SECTIO II. DE TRADITIONE.

Traditionis nomen amplissimam habet significationem; complectitur enim institutum quodvis a primævo aliquo fonte profluens, quod sive scripto, sive viva voce, aut praxi ad posteritatem pervenerit. Exinde partitio traditionis oritur in *scriptam, oralem et practicam*. Heic vero traditionis vocem usurpamus ad do-

ctrinam significandam, quæ aut fidem aut mores aut disciplinam afficit, ac viva voce, aut praxi etiam primum transmissa est. Si traditio habeat pro objecto fidem aut mores et a Christo atque ab apostolis seu Evangelii præconibus originem ducit, *dogmatica et divina* nuncupatur; si autem pro objecto habeat disci-

plinam, et ab apostolis prout fuerunt Ecclesiæ pastores, aut ab Ecclesia repeti debet, *disciplinaria* audit. Res porro disciplinaria diversa ratione proponi cum possit, vel scilicet ut perpetuo vigeat, vel ut ad tempus; tum etiam vel per modum præcepti, vel per modum consilii; tum denique vel ut vim habeat in peculiaribus locis vel ut in Ecclesia universa: exinde receptæ ac tritæ sunt penes theologos disciplinariae hujus traditionis multiplices divisiones. Nam ratione *auctorum* vel apostolica, vel ecclesiastica ab iis nuncupatur; ratione *durationis*, perpetua aut temporalis; ratione *obligationis* præcepti aut consilii; ratione *demum loci*, localis aut universalis (1).

Controversia quæ catholicos inter ac protestantes fervet, circa traditiones dogmaticas seu divinas versatur. Quamvis enim fateantur protestantes eodem pietatis sensu quo prosequimur Scripturas, excipientes ac venerandas esse ejusmodi traditiones si existerent, inficiantur tamen illarum existentiam (2). Nam pro certo assumunt quæcumque ad fidem ac salutem necessaria sunt, sacris fuisse litteris consignata; cetera vero quæ scripta haud sunt, veluti adiaphora saltem spectant.

Priusquam ulterius progrediamur, præmittere debemus, secernendam sedulo esse *traditionem a mediis* quibus traditio illa primæva dogmatica et divina ad nos usque pervenit, et quorum ope eam cognoscimus. Prout enim traditionis existentia articulum fidei constituit, ex sola Ecclesiæ auctoritate, uti de Scripturis diximus, pendet, quæ integrum fidei depositum a Christo accepit; ejusque auctoritati velut regulæ fidei proximæ inimitur, dum et hunc articulum profitemur; ac deinceps eadem traditione utimur uti fidei regula remota ac partiali ad reliqua dogmata probanda, quæ per eam accepimus. Prout igitur theologi munus ac partes sustinemus, investigamus et in fundamenta quibus innixa Ecclesia decernit admittendas traditiones esse, et in media per quæ traditiones de quibus loquimur ad nos profluxerunt, quibusque nobis innotuerunt, ut eas adstruamus adversus protestantes... Comperimus autem plura hæc fuisse, imo et esse sive generalia, sive particularia, quæ deinceps enumerabimus. Ex his enim mediis ceu totidem quasi canalibus aut rivulis aquam, ut ita loquamur, pri-

(1) Ut hæc exemplis illustremus, ad traditionem apostolicam pertinet disciplina circa ritum administrandi baptismum per immersionem, circa observationem dominicæ diei substitute sabbato; jejunium quadragesimale, permixtionem aquæ cum vino in calice offerendo, quæ etiam per modum præcepti et quidem *perpetua* ac universalis constituta sunt, si primum excipias: *temporalis* habetur exemplum in præcepto de abstinentia a sanguine et sulcato; per modum *consilii*, ut professio celibatus; ecclesiastica et localis traditio habenda est observatio e. g. jejunii in sabbato quæ olim Romæ obtinebat.

(2) Cf. Bellarm. *De verbo Dei*, lib. IV. cap. 2. et Walenburgicos, tract. 6. *De testimoniis seu de traditionibus*, cap. 3. Quare non abhorrent novatores a definitione concilii Tridentini, quæ anathema dicitur iis qui traditiones Christi ipsius ore ab apostolis acceptas, vel ab ipsis apostolis Spiritu s. dictante quasi per manus traditas scienter contempnerent, dummodo a questione *facti* abstraheretur. Etenim ipsi non *ius* sed *factum* inficiantur, existentiam scilicet negant traditionum de his quæ ad fidem moresque pertinent quæque in Scripturis non continentur.

mæxæ traditionis divinæ haurimus ac derivamus.

Hæc propterea methodus erit, quam hæc in questione consecutur, ut prius vindicemus necessitatem et existentiam divinæ traditionis; deinde investigemus media per quæ traditio ad nos pervenit, sive hæc generalia sint, sive particularia. In tria proinde capita sectionem hanc majoris perspicuitatis gratia dispertiemur.

CAPUT I. De necessitate et existentia traditionis.

Ut legitimus controversiæ quæ agitur cum protestantibus, status dignoscatur, animadvertendum est, ipsos non plane omnes rejicere traditiones, etiam quas divinas ac dogmaticas vocamus. Siquidem ipsis imprimis fatentur ab initio sola traditione orali et practica universam Christi doctrinam in Ecclesia viguisse, cum haud ignorent serius divinos esse libros conscriptos (1). Distinguunt præterea duplicem traditionis speciem, etiam postquam sacrorum librorum completus est numerus, traditionem videlicet quam *inhæsitam* vocant, ac traditionem quam *declarativam* appellare consueverunt. *Inhæsiva* ab ipsis dicitur, quæ dogmata ipsa eadem tradit, quæ in sacris litteris continentur. Nam dogmata, quæ sacra Scriptura exhibet, etiam ex communi fidelium sensu innotescunt, qui propterea adhiberi in confirmationem potest veritatis, non quod ille solus sufficiat, sed quod testimonium perhibere queat dogmati in canonicis libris expresso (2). *Declarativa* vero est quæ disertius explanat quod sacræ litteræ breviter aut minus perspicue docent (3). Hæc traditio declarativa in eo ab *inhæsiva* discriminatur, quod ista non doceat nisi ipsissima dogmata quæ sunt in Scripturis expressa, illa vero sit uberior eorumdem expositio, quæ in illis minus perspicue continentur. Jamvero novatores

(1) Hoc fatetur vel ipse Shuttleworth, rector novi collegii Oxoniensis, in op. *Not tradition, but Scripture*, seu: *Non traditio, sed Scriptura*. Ed. 2. Lond. 1839. pag. 20. aliique admittunt apud Esslinger in opusc. saepe allegato: « Apologie de la religion catholique par des auteurs protestants, » etc. § 2. ubi *De traditione*.

(2) Hujus rei exemplum ponunt in dogmate de Christi resurrectione, quod non solum ex sacris litteris, verum etiam ex communi constat fidelium sensu, adeo ut si Scriptura periret, hoc dogma ex sola etiam traditione innotesceret. Hinc factum est, ut Ecclesia non sola Scriptura, sed communi quoque fidelium sensu dogmata adstrueret. Nescio an Straussius qui resurrectionem Christi ad mythos relegat, huic principio acquiesceret. Ceterum Moehlér in *Symbolique*, tom. II. § 58. apte hanc traditionem *subjectivam* appellat. Juvenerit ejus verba afferre, quæ hoc argumentum mirifice illustrent: « Ce sentiment commun, ait ipse, cette conscience de l'Eglise est la tradition dans le sens subjectif du mot. Qu'est-ce donc que la tradition considérée sous ce point de vue? C'est le sens chrétien existant dans l'Eglise, et transmis par l'Eglise; sens, toutefois, qu'on ne peut séparer des vérités qu'il contient, puisqu'il est formé de ces vérités et par ces vérités: en un mot, la tradition, c'est la parole de Dieu vivant éternellement dans le cœur des fidèles. C'est à ce sens catholique qu'est confiée l'interprétation de l'Écriture Sainte; l'explication donnée par lui forme le jugement de l'Eglise, et voilà pourquoi celle-ci est juge en matière de foi (*Judex controversiarum*). »

(3) Exemplo sit traditio de reali Christi presentia in eucharistia, quæ eorum verborum: *Hoc est corpus meum*, sensus exponitur et determinatur; traditio item de eucharistia parvulis non necessaria, quæ verba Christi Joann. VI. *Nisi manducaveritis*, etc. ad solos adultos coarctat, et ita porro.